

УДК 347.94

Л.В. Мелех

**ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТУ
ДОКАЗІВ І ДОКАЗУВАННЯ ЗАКОРДОННИХ КРАЇН**

Проаналізовано положення нормативно-правових актів Франції, Німеччини, США, Англії, Білорусії та деяких інших країн, у частині функціонування інституту доказування в рамках господарського процесу. Реалізація потенціалу порівняльно-правового методу при вивченні основних правових систем дозволяє вийти на новий рівень накопичення й систематизації його результатів.

Ключові слова: *доказування, докази, правосуддя, судочинство, принципи судочинства.*

Постановка проблеми. Вивчення доказового процесу основних правових систем на основі застосування методологічного інструментарію порівняльно-правових досліджень виступає як один із напрямів досліджень. Реалізація потенціалу порівняльно-правового методу при вивченні основних правових систем дозволяє вийти на новий рівень накопичення й систематизації його результатів. Накопичений потенціал, що полягає в найширших можливостях використання теорії й результатів порівняльно-правових досліджень у юридичній практиці, зокрема у сфері правотворчості й правозастосування, є невичерпний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою для проведення дослідження стали праці учених-правознавців у галузі доказового права: В.В. Бабенко, А.Я. Вишинського, А.Г. Коваленко, Б.Т. Матюшина, Л.М. Ніколенко, І.В. Решетнікова, Т.В. Степанова, М.К.Треушнікова, В.С. Чиркіна та ін.

Формування цілей. Мета наукової розвідки полягає в тому, щоб показати важливість світового досвіду та практики застосування інституту доказів і доказування.

Виклад основного матеріалу. У США та більшості Європейських держав існує встановлений рівень необхідної доказової інформації для прийняття судом істинного та обґрунтованого рішення у справі [1, с. 282].

Стандарт доказування – це певна умовна межа, за якою кількісна характеристика знань, отриманих судом у процесі розгляду справи, переходить у таку їх якість, що дає підстави суду ухвалити, на його думку, істинне рішення. Європейський суд із прав людини виокремлює два види стандартів доказування: «поза розумними сумнівами» і «розумні сумніви». В Україні на законодавчому рівні не закріплено стандарти доказування або інші критерії, які допомагали б суду визначити ступінь доведеності фактичних обставин справи.

Німецький законодавець виходить із того, що для формування суддівського переконання немає необхідності в абсолютній математичній точності підтвердження наявних у справі даних, а є важливим лише такий ступінь імовірності, який дозволяє розв'язати суду сумніви в конкретній справі [1, с. 283].

У процесуальному законодавстві ряду зарубіжних країн суд наділений повноваженнями по доказуванню у справі, які на перший погляд не входять до моделі судочинства, що побудована за принципом змагальності. Повноваження суддів у доказуванні по справі й механізм їх реалізації в кожній країні має свої особливості.

Американський учений Хазард відмічає таку особливість діяльності суду в процесі країн європейського права: «Суддя в системі європейського права навіть більше, ніж адвокат у системі загального права є відповідальним за розвиток процедури доказування, чітке формування фактів, необхідних для обґрунтування правових положень, на яких ґрунтується рішення. Разом з тим у європейському судочинстві існують розбіжності в розумінні методів і ступеню участі в цьому процесі» [2, с. 38].

У Німеччині суд зобов'язаний сприяти сторонам у забезпеченні надання всіх доказів для підтвердження матеріально-правових і процесуальних фактів, які стосуються справи, особливо шляхом вимоги, щоб незадовільні пояснення або показання свідків було доповнено або виправлено, суд має право за своєю ініціативою вимагати від сторони надання додаткових доказів. У Бельгії суд має право за своєю ініціативою вживати заходів для встановлення фактів (допит свідка, вимагати особистої присутності сторін для дачі показань, пояснень тощо). В Італії суддя має право встановлювати часові межі для надання нових письмових доказів або списку (переліку) доказів, які не було включено до позовної заяви. Суддя має право задавати питання сторонам, призначати експертів, вилучувати будь-яку інформацію для перевірки. А у Франції суд має право зобов'язати сторони або третіх осіб надати конкретні документи, і якщо вони не виконають цей припис суду, до них можуть застосуватися міри відповідальності [3, с. 186].

Доказова теорія США, Угорщини, Болгарії базується на зацікавленості сторін у вирішенні справи. Керуючись власною зацікавленістю, сторони самостійно здійснюють процес подання, збирання та дослідження доказів.

Відповідно до § 164 ч. 1 ЦПК Угорщини на кожну зі сторін покладено обов'язок доказати ті обставини, на яких вона обґрунтовує свої вимоги або заперечення. Обставини, необхідні для вирішення спору, повинна зазвичай доказувати та сторона, яка заінтересована в тому, щоб суд визнав їх істинними, факти, які протилежна сторона не оспорує, не підлягають доказуванню [4].

В Україні ініціатива сторін обмежена з боку держави, а саме: вилучення доказів, допит свідків та інші процесуальні дії здійснюються опосередковано.

Відповідно до ст.ст. 152-153 ЦПК Болгарії кожна сторона може вимагати від другої сторони або від особи, яка не є учасником процесу, подання наявного в нього документа. Остання особа зобов'язана подати документ у суд. Процес отримання доказів в Україні ускладнений, адже в особи, яка володіє необхідним доказом, немає обов'язку видавати його на вимогу сторони судового процесу. Натомість ст. 137 ЦПК України передбачений порядок витребування доказів. Для витребування доказів сторона або інша особа, яка бере участь у справі, може подати клопотання до суду про витребування доказів до або під час попереднього судового засідання, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться, – до початку розгляду справи по суті з долученням відомостей про неможливість отримання таких доказів особисто стороною або іншою особою, яка бере участь у справі. Тільки за дотримання вищеперерахованих вимог в особи, яка володіє доказом у справі з'являється обов'язок надати витребуваний доказ суду.

Комітет Міністрів Ради Європи прийняв декілька рекомендацій із удосконалення способів здійснення правосуддя в цивільних та торгових справах від 14 травня 1981 року та від 7 лютого 1995 року. Загальні рекомендації складаються зі спрощення судових процедур, підвищення їх доступності, гнучкості, оперативності та гарантованості. При цьому вимога розумного поєднання змагального начала з активними повноваженнями суду при розгляді справи викладено в цих рекомендаціях. Суд повинен, зокрема, під час попереднього засідання, а якщо можливо – і в процесі всього розгляду відіграти активну роль у забезпеченні швидкого судового розгляду, поважаючи при цьому права сторін. Він повинен мати власні повноваження, щоб вимагати від сторін надання таких пояснень, які можуть бути необхідними.

На сьогодні участь у справі господарського суду в доказуванні цілком ураховує вимоги принципу змагальності та об'єктивної істини й відповідає українській системі права, а також рекомендаціям Комітету Міністрів Ради Європи.

Не весь досвід може бути позитивним, зокрема досвід Російської Федерації по спрощенню розгляду справи є негативним. Відповідно до Глави 29 АПК РФ у визначених законом випадках можливе застосування спрощеного розгляду справи. Справи в порядку спрощеного провадження розглядаються суддею одноособово у строк, що не перевищує двох місяців з дня надходження позовної заяви, заяви до арбітражного суду. У порядку спрощеного провадження підлягають розгляду справи: за позовними заявами про стягнення грошових коштів, якщо ціна позову не перевищує для юридичних осіб триста тисяч рублів (сто шість тисяч гривень), для індивідуальних підприємств сто тисяч рублів (тридцять п'ять тисяч); про стягнення обов'язкових платежів і санкцій, якщо зазначений у заяві загальний розмір підлягає стягненню грошової суми не перевищує ста тисяч рублів.

Під час спрощеного розгляду справи, суд досліджує викладені в поданих сторонами документах пояснення, заперечення та (або) доводи осіб, які беруть участь у справі, та приймає рішення на підставі доказів, представлених протягом зазначених строків. Рішення по справі, розглянутому в порядку спрощеного виробництва, підлягає негайному виконанню.

Ці норми суперечать принципу змагальності сторін, вільному доступу до судочинства, гласності судового процесу. Сторони значно обмежені в процесі доказування, під час спрощеного розгляду справи суд не дає можливість використовувати такі засоби доказування, як виклик свідків або показання посадових осіб.

Різні положення містяться також у процесуальному законодавстві зарубіжних країн щодо інституту свідків.

Господарський процесуальний кодекс Республіки Білорусь на відміну від ГПК України включає в себе текст присяги свідка, яку він має прийняти й підписати. У статті 75 ХПК РБ розкрито поняття, права та обов'язки понятого. Як поняті запрошується не менше 2 осіб незацікавлених у результаті розгляду справи, для засвідчення ходу й результатів процесуальної дії у випадках, передбачених цим Кодексом [5].

В англо-американському праві існує правило «Hearsay rule» означає заборону надання як доказів відомостей про обставини, які свідок не сприйняв безпосередньо, а відомі йому з чужих слів. При передачі відомостей від однієї особи до іншої може бути перекручений їхній первинний зміст. З цієї заборони є безліч винятків. Наприклад, свідчення з чужих слів за певних умов припускаються, щоб надати відомості, що мала особа, яка померла до часу розгляду справи.

В українському процесуальному законодавстві заборони на використання свідчень свідків, що надаються з чужих слів, не існує.

У судовому процесі Німеччини вказані не тільки категорії осіб, які можуть відмовитися від давання свідчень, але й питання, щодо яких вони можуть відмовитися свідчити. Так, відповідно до параграфу 383 ГПК Німеччини, особи, яким через їхнє службове або професійне становище були довірені факти, збереження в таємниці яких визначається їхньою суттю чи законом. У законодавстві Німеччини також передбачено випадки, коли свідок зобов'язаний дати в суді свідчення [6, с. 95].

В англійському праві адвокат має право відмовитися від давання свідчень, не тільки з питань, які стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків представника в цивільній справі або захисника в кримінальній справі, але й у зв'язку зі зверненням клієнта до адвоката по юридичну допомогу й надання такої допомоги [6, с. 100]. Надзвичайно часто громадяни та юридичні особи потребують юридичних консультацій, представництва в органах влади й управління або інших форм юридичної допомоги. Якість юридичної допомоги залежить від обсягу інформації, наданої клієнтом адво-

като́ві. В англійському праві привілей адвоката відмовитися від давання свідчень залежить безпосередньо від волі клієнта, який має право вимагати від адвоката скористатися цим привілеєм або відмовитися від нього незалежно від волі самого адвоката. Це правило є цілком розумним, адже привілей адвоката відмовитися від давання показань діє, перш за все, на користь клієнта. Таким чином, якщо клієнт вважає за необхідне, щоб адвокат відмовився від цього привілею і дав свідчення, то адвокат позбавляється права посилатися на привілей і зобов'язаний дати показання. «Привілей юридичної професії» у праві Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії поширюється не тільки на адвокатів але й на юрисконсультів, а також іноземних адвокатів у зв'язку з даванням ними консультацій з іноземного права.

Копіювання із законодавства зарубіжних країн повноважень суду в доказуванні у справі не є необхідним, в українському законодавстві це може призвести до зворотного результату. Адже в умовах відсутності реальних механізмів змагальності суд буде активно використовувати надані йому повноваження, що не виключає впливу на процесуальну діяльність сторін із доказування, нав'язуючи сторонам своє бачення й розуміння сутності конкретного господарського спору.

У Господарсько-процесуальному кодексі Республіки Білорусь та Республіки Молдова окрему увагу надано таким засобом доказування як звуко-й відеозаписи. Зокрема ст. 90 ГПК РБ передбачено заборону використання як докази звуко- та відеозаписів, отриманих прихованим шляхом, за винятком випадків, коли такий запис допускається законодавством [5].

Також у Республіці Молдова значну роль надано письмовим доказам, зокрема ст.139 ГПК Республіки Молдова детально передбачений окремий порядок дослідження письмових доказів судом. Суд зобов'язаний визначити чи виданий документ або інший письмовий доказ органом, уповноваженим видавати такі документи, чи підписані вони особою, уповноваженою скріплювати підписом ці документи, чи відповідає документ усім іншим вимогам, установленим для таких документів. При оцінці достовірності копії документа або іншого письмового доказу в Молдові судова інстанція перевіряє, яким технічним способом зроблена копія, чи гарантує спосіб копіювання ідентичність копії й першоджерела, яким чином збережена копія документа. Цікавим вважається те, що якщо одна зі сторін або інший учасник процесу має намір перешкоджати використанню в суді документа або іншого письмового доказу за допомогою його знищення або приведення в непридатність, затвердження зацікавленої особи про зміст цього документа можуть уважатися судовою інстанцією доведеними.

Висновок експерта як засіб доказування також має багато нюансів.

Колосальний та багатоплановий обсяг інформації щодо об'єктів та методів судово-експертного дослідження постійно збільшується й оновлюється.

Закордонні колеги в США для вирішення інформаційної проблеми застосовують єдину експертну електронну базу, котра надає можливість виконувати пивідкі обрахунки з мінімальною похибкою, зберігати велику кількість інформації й дозволяє компенсувати відсутність найновітнішої інформації про об'єкт дослідження та суб'єктивне ставлення експертів до поставлених перед ними запитань. Метою запровадження інформаційної бази для експертів є 1) підвищення наукової обґрунтованості експертних висновків, 2) скорочення термінів виконання експертиз, 3) озброєння експертів новими методами дослідження. Доцільним є впровадження аналогічної бази і в Україні, адже на сьогодні державної організації, яка надавала б експертам та науководослідним інститутам судової експертизи допомогу в отриманні новітньої бази інформації й проводила б підвищення кваліфікації експертів не існує. Для того, щоб експерти мали доступ до найновітнішої інформації було створено громадську організацію «Союз експертів України», яка оперативно й ефективно поширює передовий досвід на території України. Завдяки форумам та семінарам цієї організації експерти мають можливість обговорювати питання, пов'язані з дослідженням об'єктів експертизи, отримувати необхідні дані і методики для проведення досліджень. Проте фінансування цієї організації є хитким і кроком уперед було б запровадження державної підтримки цієї організації або створення альтернативної, державної.

У Республіці Молдова експерти проходять атестацію, за результатами якої їм призначають кваліфікаційні класи: експерт 3, 2, 1 і вищої категорії [7].

Цікавою практикою в Республіці Молдова є позбавлення права представляти докази: «Невнесення необхідної для проведення експертизи суми особою, яка клопоталася про її проведення, тягне за собою позбавлення права подання відповідного доказу до суду».

Відповідно до ст.89 ГПК України суддя за заявою сторони чи державного виконавця роз'яснює рішення, ухвалу, не змінюючи при цьому їх змісту, а також за заявою сторони або за своєю ініціативою виправляє допущені в рішенні, ухвалі описки чи арифметичні помилки, не зачіпаючи суті рішення.

У випадку, якщо суддя при прийнятті рішення допустив не описки чи арифметичні помилки, а процесуальні помилки або помилки у застосуванні норм права сторони у справі, прокурор, треті особи, особи, які не брали участь у справі, якщо господарський суд вирішив питання про їх права та обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення місцевого господарського суду.

Доцільним представляється перейняти досвід США відносно того, що при допущенні суддею помилок при розв'язанні спору, якщо при цьому таке рішення має безумовні підстави для скасування, то збирається колегальний орган (певна частина всіх суддів), і вони самі виправляють помилку, не направляючи справу у вищу інстанцію. У зв'язку з цим деякі дослідники пропонують президію апеляційного суду (це 9 і більше суддів) уповноважити за

поданням голови суду розглядати одержану скаргу й переглядати рішення. При цьому сторони не позбавляються права на подальше оскарження [8].

Таке нововведення сприятиме розвантаженню апеляційних господарських судів, адже справи, які надходять в апеляційний суд через незначні помилки суддів першої інстанції можуть розглядатись оперативніше в тому ж суді президією апеляційного суду.

У деяких країнах, наприклад, у Королівстві Іспанія рішення арбітражного (господарського) суду оскарженню не підлягає, окрім випадків, коли сторона не була пошереджена про розгляд справи або порушено правила підсудності/підвідомості [9].

У багатьох країнах Європи господарський процес добре розвинений, удосконалюється практика розгляду справ Міжнародним комерційним арбітражем, проте залишаються країни, у яких немає господарських судів і господарські спори розглядаються в порядку цивільного судочинства або ж господарське судочинство затішається слабо розвиненим.

Яскравим прикладом є Арбітражний процесуальний кодекс Туркменістану, який містить тільки 12 статей, із них 1 стаття закріплює увесь процес доказування: «Арбітражне судочинство здійснюється шляхом безпосереднього дослідження судом усіх доказів у справі» [10].

Окрему увагу необхідно надати мусульманським країнам. Як зазначає Коран та Суна – мусульманське право несумісне з правом невірних [11, с. 21]. Незважаючи на це, у більшість держав мусульманського світу проникли норми права романо-германської та англосаксонської правових сімей. Наприклад, у Пакистані англійське загальне право домінує в законодавстві про підприємницьку й торговельну діяльність, а мусульманське регулює кримінальні та сімейні правовідносини. В Ісламській Республіці Пакистан до сьогодні чинні закони, які були прийняті ще за часів «Британської Індії»: Ордонанс про компанії 1984 та положення про компанії 1985р.р. Золотим правилом, яке підтримує рівновагу в Пакистані є «*repugnancy clause*», що означає: закони не повинні суперечити ісламу [12, с.282].

Для українського законодавства позитивним є досвід спрощення отримання доказів, перевірку наявності помилок у судових рішеннях тією самою інстанцією, яка прийняла рішення, запровадження єдиної державної експертної електронної бази для спрощення роботи експертних установ, підвищення гнучкості та оперативності судової системи. Закон «Про забезпечення права на справедливий суд» є позитивним кроком щодо запровадження прозорого та публічного порядку призначення суддів на будь-які посади виключно на підставі конкурсу. Конкурсна процедура передбачена й при формуванні Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Вищої ради юстиції.

Разом з тим, Законом «Про забезпечення права на справедливий суд» розширюються гарантії рівності громадян перед законом і судом, гласності та відкритості судового процесу, обов'язковості рішень суду.

Відкритою стає вся інформація щодо суду, який розглядає справу, стадії її розгляду, місця та часу засідань, забезпечується відкритий доступ до всіх судових рішень. Також законом гарантується право кожного бути присутнім у судовому засіданні, проводити фото- та відеозйомку.

Висновки ВСУ щодо застосування норм права стають обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, а всі суди нижчих інстанцій мають урахувати їх при вирішенні справ.

Зазначені зміни спрямовані на однакове застосування судами норм матеріального і процесуального права та забезпечення передбачуваності судових рішень. У Законі враховано понад 50 рекомендацій Венеціанської комісії, Консультативної ради Європейських суддів та інших міжнародних організацій щодо вдосконалення законодавства України про судоустрій і судочинство, проте велика кількість рекомендацій не взята до уваги через необхідність зміни Конституції України для впровадження вищевказаних рекомендацій.

Висновки. Незважаючи на багатоманітність підходів до формування інституту доказів і доказування в різних державах, процес їх розвитку досяг єдиних принципів змалюваності й досягнення об'єктивної істини в судовому процесі.

Аналіз законодавства інших держав дозволяє вивчити концепції, принципи та ідеї іншої правової системи. Це шлях до розвитку й удосконалення власної теорії.

Суди різних країн застосовують порівняльне правознавство у своїй діяльності й норми міжнародного права, оцінюючи процесуальні результати дій іншої держави. Так, виконання судових розпоряджень, збір доказів, виконання рішень іноземних судів важко уявити без ознайомлення з їхньою правовою системою. Обмін досвідом і співробітництво є надзвичайно важливими в XXI столітті, адже жодна держава, якою б потужною вона не була, не може існувати ізольовано від решти світу.

Використані джерела:

1. Ратушна Б. Стандарт доказування як критерій достовірності судового пізнання/ Б. Ратушна // Право України. – № 6. – 2012. – С.282-289.
2. Веденеса Е. Ю. Роль суда в доказывании по делу в российском гражданском арбитражном судопроизводстве / Е. Ю. Веденеса // Арбитражный и гражданский процесс. – № 2. – 2001. – С.31-38.
3. Бабенко В. В. Актуальні проблеми доказування в господарському процесі / В. В. Бабенко // Вісник господарського судочинства. – № 2. – 2005. – С. 186-193.
4. Цивільний процесуальний кодекс Угорщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwehun.htm>

5. Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь от 15.12.1998 г. № 219-3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.pravo.by.

6. Решетникова И. В. Доказательственное право Англии и США / И. В. Решетникова. – Екатеринбург : УрГЮА. – 2014. – 240 с.

7. О судебной экспертизе, научно-технических и судебно-медицинских исследованиях : Закон Республики Молдова от 23 июня 2000 г. №1086 – XIV [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.md.spinform.ru/>.

8. ВХСУ: судебные палаты работают (Интервью с Первым заместителем Председателя Высшего хозяйственного суда Украины Н. Титовым от 15.04.03 г.) [Электронный ресурс] // Юридическая практика. – № 15 (277). – 2003. – Режим доступа : <http://pravo.ua/welcome.php>.

9. Коммерческий арбитраж в Испании [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://spainruslegal.com/kommercheskij-arbitrazh-v-ispanii/>.

10. Арбітражний процесуальний кодекс Туркменістану від 19 грудня 2000 р. №52–II [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=2356.

11. Чиркін В. С. Елементи загального й особливого в мусульманському праві / В. С. Чиркін // Порівняльне правознавство. – № 1–2 – 2013. – С.15–23.

12. Ратушна Б. Стандарт доказування як критерій достовірності судового пізнання/ Б. Ратушна // Право України. – № 6. – 2012. – С. 282– 289.

Мелех Л.В. Правовая характеристика института доказательств и доказывания зарубежных стран

Проанализированы положения нормативно-правовых актов Франции, Германии, США, Англии, Белоруссии и других стран, в части функцией-оучивання института доказывания в рамках хозяйственного процесса. Реализация потенциала сравнительно-правового метода при изучении основных правовых систем позволяет выйти на новый уровень накопления и систематизации его результатов.

Ключевые слова: *доказывание, доказательства, правосудие, судопроизводство, принципы судопроизводства.*

Melekh L.V. The legal description of evidence and proof institute foreign countries

Study evidentiary process the principal legal systems on the basis of methodological tools of comparative legal research acts as one of the directions of research. Realization of comparative legal method in the study of the principal legal systems to reach a new level of accumulation and systematization of the results. The accumulated potential, which is the greatest opportunity and the results of the theory of comparative legal studies in legal practice, particularly in the field of law-making and enforcement, is inexhaustible.

Analyzed the provisions of legal acts in France, Germany, USA, England, Belarus and other countries in the functioning of the institute of proof in the framework of the economic process. The theoretical basis for the study were scientists and lawyers work in the field of evidence: V.V. Babenko, A.J. Wyszynski,

A.G. Kovalenko, B.T. Matyushina, L.M. Nikolenko, I.V. Reshetnikov, T.V. Stepanova, M.K. Treushnikova, V.S. Chirkin and others.

Analysis of the legislation of other countries allows to study the concepts, principles and ideas of another legal system. It is a way to develop and improve their own theory.

The courts around the used comparative law in their activities and norms of international law, in assessing the results of procedural actions of another state. Thus, execution of court orders, collection of evidence, enforcement of foreign judgments is hard to imagine without a card with their legal system. Exchange of experience and cooperation are extremely important in the XXI century, because no country, however powerful it may be, can not exist in isolation from the rest of the world.

Despite the variety of approaches to the formation of the institute of evidence and proof in different states, the process of development reached common principles of competition and achievement of objective truth in the trial.

Key words: *proof, evidence, justice, principles of justice.*

УДК 341:339.5

Н.А. Якубовская

**ГЛОБАЛЬНАЯ СОЛИДАРНОСТЬ, РАЗВИТИЕ
И ДИФФЕРЕНЦИРОВАННЫЙ РЕЖИМ В
МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛЕ**

Якубовская Н.А. Глобальная солидарность, развитие и дифференцированный режим в международной торговле

Статья посвящена описанию одного из проявлений глобальной солидарности, реализующимся в фактическом уравнивании государств через распространение в международных торговых отношениях дифференцированного режима, предполагающего наложение на государства различного объема прав и обязанностей исходя из уровня их развития.

Ключевые слова: *солидарность, развитие, специальный и дифференцированный режим.*

Постановка проблемы. Идея солидарности составляет этическую основу взаимодействия всех субъектов общественных отношений. При этом, при определении понятия «солидарность» (от франц. solidarite), в большинстве случаев перечисляют такие его характеристики, как взаимозависимость, осознание общности интересов и целей, а также морального долга не наносить вред другим и оказывать им помощь.

В международном праве солидарность прослеживается в каждом из постулатов Устава ООН, каковыми являются мир, безопасность, развитие и права человека. В Декларации тысячелетия ООН солидарность определяется как фундаментальная ценность, необходимая для развития международных отношений в XXI веке. Настоящим вызовом приверженности государств идее солидарности стал 2015 год, посвященный созданию новой платформы для